

s krvjo potrditi to, kar so obljubili. Ta trenutek je bil za vsakega svečan, kajti vsakega je prešinila zavest, da od tega trenutka ne sliši več samo sebi in svojim ljubim, temveč da je od tega dneva last skupne domovine, kot njen branitelj, in da ji daruje, če treba tudi svojo srčno kri.

Kako svečana, kaka resna je še pa te ta prisega, ki jo danes polagamo mi med gromenjem topov in pušk, po več kot dvehletnih bojih, našemu novemu vladarju, da se bomo borili do zadnje kaplje krvi, proti vsakemu sovražniku in kjerkoli zahteva volja Njegovega cesarskega Veličanstva.

Nikdar ne bom pozabil te prisega. Bilo je na večer, ko pride povelje, da se zberemo k prisegi, k prisegi, ki je pač bolj pomenljiva, kot je bila nekdanj, ko smo kot mladi fantje prisegali presvitlemu vladarju zvestobo do smrti, a to v domačih garnizijah in še nismo vedeli, kake težave in grozote prinese vojska. Bili smo še pač mladi, sami zase, brez družin. A sedaj!

Stemnilo se je. Poveljnik, naš nadporočnik D., nas je razvrstil po narodnostih. Nastala je svečana tišina. Nekako čudno nam je pri srcu. Tudi blede luna, naša verna tovaršica v teh visokih planinah, je svetila bolj skrivnostno kot navadno, hribi, ki nas obdajajo, se mi zdijo kot neme priče naše prisega, ki se dviga k Bogu. Da, kot te gore bomo stali, neomajano, do zadnjega diha za čast in slavo avstrijsko-ogrske monarhije in naše lepe slovenske domovine. Res, nekako čudno nam je bilo pri srcu. Visoko vrh planin, na zasneženih vrhovih, v očigled smrti, prisega do smrti! Zalibog da mnogi izmed naših tovarišev ni bil z nami v tem resnem trenutku. Njih trupla počivajo v daljnih bojnih poljanah in na neštetihi bojiščih. Pa tudi njih zadnje misli so bile: Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja, dom in Avstrijo!

Pionir M. Omladič. Savinjan.

Puškina cev je bila vroča od samih strelcev.

Infanterist Jožef Zakanjšek, ki služi pri 47. pešpolku, ki se bori proti izdajalskemu Lahu, piše svojim domačim pri Sv. Juriju ob Taboru sledeče:

Do dne 19. novembra smo bili za rezervo, da se malo odpočijemo, ker smo slutili, da bo polentar prišel z ofenzivo. Dne 19. novembra ponoči pa smo odrinili v strelne jarké. Naši jarki so bili še novi in popolnoma plitvi. S tovarišem sva začela kopati še bolj globoki rov. Nad glavami pa so tulile granate in šrapeli, da je bilo groza. Priporočil sem se še Mariji Devici, naj me varuje vsega hudega. Ob 6. uri zjutraj, dne 20. novembra, pa je začel sovražnik z napadom. Tega trenutka ne bom pozabil, če živim še sto let. Pred našimi strelnimi jarki se je prikazalo kar črno Italijanov. Hitro smo zgrabili za puške in kmalu je ležala prva vrsta na tleh. Za njimi pa je prišla druga, tretja; bilo jih je brez konca in kraja. Moja puška je bila že vroča, da je že skoraj nisem mogel več držati. Toda streljal sem še vedno kakor brez uma dalje. Ob osmi uri je napad ponehal. Mnogo naših je bilo ranjenih, a še mnogo več pa sovražnikov. Pred našimi jarki je ležalo cele kope mrličev, med njimi so pa tarnali ubogi ranjenci. Čez dan se je napad še ponovil in tudi drugi dan, pa vsakokrat smo Laha srečno odbili. Zraven pa je še neprestano deževalo noč in dan. Jaz sem bil popolnoma v vodi in blaten, kakor bi me iz zemlje izkopal. Drugi dan ponoči so nas prišli premestiti, ker je ostalo le malo moč od stotnje še živih in zdravih. Dragi! Strašna sta bila ta dva dneva v mojem življenju, katera ne bom zlepa pozabil. Hvala Bogu in Mariji! Edino njej se imam zahvaliti, da me je še obvarovala vsega hudega.

V vasi tik za strelskimi jarki.

(Izvirni dopis iz bojišča.)

Naša vas je zadnja za strelskimi jarki, kjer je divjala še nekaj dni bitka, krvavo klanje z veliko silo, zdaj pa je po malem topniški dvoboj. Nas slovenskoštajerske fante in može, ki smo bili deloma že večkrat na fronti in ranjeni, je vojna vihra vrgla k nekemu poljskemu topniškemu polku, v katerem je polovica Nemcev, Čehov itd. Slovenci smo si sami pomagali, da nam ure hitreje tečejo. Ob prostem času se Slovenci zmirom zberemo, pojemo in si zbijamo spomine na slovensko domačijo, po kateri nam vsem hrepeni srce, posebno pa sedaj, ko prihajajo že tretji božični prazniki, kar smo na vojski. Z velikim zanimanjem čitamo, kako se naši ljudje tam v ozadju s peresom borijo za naše stare narodne pravice in nam pripravljajo pot, kadar se vrnemo po truda-polnem boju domov. V imenu vseh naših fantov in mož vsem braniteljem naše narodne časti priskrbeno hvala! Z nami se je začela sedaj bojevati tudi narava. Snežni viharji razgrajajo, plazovi buče in zima kaže vso svojo moč. Toda mi trdno stojimo in kljubujemo sovražniku in naravnim silam ter s ponosom gledamo na ljubljeno domovino. Naš pozdrav njej in njenim zvestim sinovom in hčeram pošiljamo iz krvavega bojišča. Zdravi slovenski fantje in može od topniškega polka: Jernej Sitar, desetnik, iz Velenja; četovodje: Gustl Hribar iz Ljubljane, Martin Keiba iz Celja, Ivan Zajo, desetnik, Ivan Pustinek, predtopničar, oba doma pri Velenju; topničarji: Ivan Hribar od St. Jurija, Jurij Šušter iz Trbovelj, Al.

Colja, Ivan Gulič, predmojster Danijel Znidarič, F. Černe, J. Miheli, Flego, Gorišek, Martin Vrečar in Kolenc.

Slovenski domobranci se borijo kot tigri.

(Izvirni dopis.)

Zadnji čas se prav malo sliši od našega slovenskoštajerskega domobranskega pešpolka. Res je, da smo skoraj bi rekli v od Boga pozabljenem kraju. Toda z Lahom imamo tu vedno opraviti. Nedavno tega nas začne nekega lepega jutra obstreljevati z artilerijo bolj po malem in sicer toliko, da je naravnal svoje topove v pravo smer. Vedeli smo že naprej, da pride drugi dan takozvani bobneči ogenj in res, rano drugega in naslednjega dne je bobnelo iz vseh kalibrov kot bi bil sodni dan. Tudi težke mine so bile poleg, kar je za najtežjimi topovi najstrašnejše orožje. Mina grozno počni in vse raztrga, kamor prileti. Ko so topovi nehali, nastopi laška infanterija, ki se je pa po večkratnih napadih in težkih izgubah vrnila in najbrž tudi spoznala, da ne prodre naših črt. Mi smo to vse hrabro zdržali in niti ped zemlje prepustili lakomnemu polentarju. Vjetniki so rekli, da smo se borili kot tigri. Tudi sovražniki imajo Slovence za hrabre vojake. Par dni pozneje pa smo dobili pohvalo tudi od našega gospoda divizionskega poveljnika, da smo se hrabro držali. Ponosni smo na vse to in upamo, da cela Slovenija z veseljem gleda na svoje sinove. Zdej živimo zopet bolj mirno življenje in opravljamo svoje dolžnosti čvrsto naprej.

Iskrene pozdrave pošiljamo svojim staršem ter prijateljem in tudi tebi, „Slovenski Gospodar“, može in fantje hrabrega polka: Poddesetnik Jenko Alojzij iz Dola pri Hrastniku, Polutnik Srečko iz Zidanega Mosta, Poznič Ivan iz Vranskega, Dobnik Anton iz Letuša, Polanec Fr. od Sv. Marka pri Ptuj, Blaznik Fr. iz Straž pri Zidanem Mostu, Grašič Jožef od Sv. Tomaža pri Ormožu, Verk Anton od St. Jurija ob juž. žel., Zidar Ivan od Smarja pri Jelšah, Novak Ivan od Trbovelj, Breznik Alojz iz Ruš in poddesetnika Kuder Josip iz Griž pri Celju in Petrovič Franc od Sv. Barbare v Halozah.

Druga bojišča.

Na francoskem bojišču razven hudih artilerijskih bojev nobenih pomembnih dogodkov. General Joffre bo baje odstopil od vrhovnega armadnega poveljstva in na njegovo mesto bo imenovan general Petain ali pa Kastelnau. Anglija baje namerava združiti v vodovju okrog Anglije svoje in tudi velik del četverosporazumovnega vojnega brodogoja pod vrhovnim poveljstvom angleškega admirala, da bi se mogla vspešno braniti pred napadi nemških podmorskih čolnov.

Na macedonskem bojišču se vršijo severno od Bitolja ter ob reki Črni hudi boji. Vsi navalni Sarailove armade na bolgarske in nemške postojanke so bili odbiti.

Na turških bojiščih nič posebnega.

Grčija.

Poraz Rumunov je sicer že dovolj junaškega grškega kralja še bolj potrdil v njegovem odporu proti nikdar nasičenim četverosporazumovnim zahtevam. Kralj zbira svojo armado, ki mu je ostala zvesta. Vlada je že zaplenila vse vozove in konje za armado. Rezervisti po vaseh so že dobili povelje, da morajo takoj pod orožje, kakor hitro bodo zapeli cerkveni zvonovi. Nad Atenami je proglašeno vojno stanje. V okolici mesta je zbranih 20.000 vojakov in sicer, kakor je izjavil ministrski predsednik Lambros, za to, da vzdržujejo red. Proti Venizelistom se nastopa prav strogo, 1600 jih je zaprtih. Atenski župan in 188 drugih oseb je obtoženih veleizdaje. Na otoku Kreta pa so se v mestu Kanea zbrali Venizelisti ter so odstavili kralja Konstantina kot izdajalca domovine.

Slovinci, podpisujte V. vojno posojilo!

Tedenske novice.

Duhovniška vest. Bogoslovec IV. letnika č. g. Jožef Krošl, doma v Brežicah, je bil večeraj posvečen za dijakona, jutri (v petek) pa bo posvečen za duhovnika. Nova maša bo dne 17. decembra v Brežicah. Pridiguje župnik č. g. Franc Spindler od Sv. Jurija ob Pesnici.

Delavec spletel venec za rajnega cesarja. Delavec-starček Jožef Rozovič v Trstu je iz lovorja in hrastovih vejic spletel letošnje leto krasen venec, ki se bil namenjen rajnemu cesarju Francu Jožetu za 2. december. Ker pa cesar ni dočkal 2. decembra, je bil venec poslan na Dunaj v cesarsko grobnico.

Cesarsko grobnico pri oo. kapucinih na Dunaju obišče vsak dan od 8000 do 10.000 ljudi. V soboto, dne 9. decembra, je bilo n. pr. v grobnici 8650 obiskovalcev.

Generalni polkovnik pl. Borojevič se je tako-le izrazil v V. vojnem posojilu: „Osemnajst mesecev smo že vsak dan prica tople domovinske ljubezni primorskega prebivalstva. Ta ljubezen se gotovo tudi krepko izkaže pri vojnem posojilu. Mi na fronti smaramo samo po sebi umljivo za castno doznost, da zapišemo zadnji vinar, ki ga lahko pogrešamo. Koo izv n fronte bi hotel zaostati za nami? Sto podpisanih milijonov je dobljena bitka! — Kdo bi se ne hotel soboriti v njej? In vsaka dobljena bitka nas približuje času, ko bomo mogli meč zamenjati s plugom, da bomo v miru mirno gradili dalje moč in veličino domovine. — Borojevič, g. p. l. r.“

Vojno posojilo. Vsakdo, če le more, naj podpiše vojno posojilo. Posojilnice naj podpišejo, ako ni drugih ovir, vsaj toliko, kolikor znaša njih rezervni sklad. Občina naj bi nobena ne manjkala med onimi, ki so podpisovale vojno posojilo. Ako občine nimajo denarja, naj se obrnejo na naše domače posojilnice in hranilnice, ki jim bodo gotovo rade sle na roko. Poštnohranilničnemu uradu in tudi bančnim zavodom prihajajo mnogoštevilna vprašanja s strani prebivalstva, kako in kje naj se podpiše vojno posojilo potem, če je podpisovalec dobil tudi od uradnega, vojaškega ali civilnega mesta vabilo na podpis. Tudi v teh slučajih velja za podpisovanje vojnega posojila splošno in brezizjemno veljavno načelo popolne svobode podpisovalca glede načina in kraja podpisavanja. Vsakomur je brez izjeme in brezpogojno svobodno, da podpiše vojno posojilo pri podpisovalnici, ki si jo izbere sam in to tudi tedaj, če bi bila morda v uradnem vabilu imenovana kaka druga podpisovalnica. Priporočljivo je samo in tudi vedno zadržati, da se dotičnemu uradnemu mestu, kakor hitro se je izvršil podpis, to sporoči, da se mu tako omogoči zaželeni pregled o splošni udeležbi pri podpisovanju. Občine, ki bodo podpisale vojno posojilo, morajo na vsak način sklicati tudi zborovanje flavkoplačevalcev, napraviti zapisnik in ga poslati uradu, odkoder je došel poziv. Občine smejo svobodno podpisati posojilo pri domači posojilnici in to jim tudi topla priporočamo. Mariborsko okrajno glavarstvo in okrajni odbor sta n. pr. dovolila, da sme občina Sv. Križ podpisati vojno posojilo pri domači posojilnici. Kar velja za mariborski okraj, velja za vse druge okraje.

Vojno posojilo in hranilne vloge. Zaradi preobilice denarja z ene strani in 100% zvišanja rentnega davka in pristojbin ter vnovič zvišanih davčnih bremen z druge strani so bile hranilnice, banke in drugi denarni zavodi prisiljeni, da so znižali obrestno mero na vloge. Obrestna mera omahuje sedaj med 3% in 4%. Brez dvoma je bilo s to odredbo občutno prizadetih mnogo malih, pa tudi velikih vlagateljev v svojih dohodkih, kar pride v sedanjih časih velike draginje živil in potrebščin ter izdatno višjih davščin tem hujše v poštev. Samo ob sebi nastane vprašanje, kako bi se dal poravnati ta veliki primanjkljaj dohodkov. Odgovor na to vprašanje se glasi: Podpisujte peto vojno posojilo, ki donaja za podpisovalno ceno 92 K šest odstotkov obresti in bo tekom 40 let povrnjeno s 100 kronami, ali pa podpišite 5% državno-zakladne liste po ceni 96 K, ki bo povrnjeno dne 1. junija 1922 s 100 K in donajajo 6% obresti. Kdor torej svoje hranilne vloge in tirjalne izpremeni v vojno posojilo, je na ta način v prijetnem položaju, da zviša dohodek od svojih vlagavic za polovico, odnosno za dvojni znesek. Kdor si na ta način pomaga, pomaga tudi državi in priskoči na pomoč, da premagamo svoje sovražnike. Strokovna pismena in ustmena pojasnila dajejo vsi naši domači denarni zavodi.

Taki so naši slovenski junaki! Kaka zavest in domoljubje preveva srca naših slovenskih vojakov, posebno na laški fronti, nam dokazuje pismo, ki so nam ga poslali naši vojaki: Z naglimi koraki se že nam bliža tretji Božič na bojnem polju. Tretjo zimo se borimo proti sovražnikom naše mile domovine. Da, tretjo zimo se žrtvujemo nedolžne žrtve za rodno grudo Veliko blagih mož in krepkih mladeničev smo sicer žrtvovali, ampak s sladko zavestjo, da niso bile te krvave žrtve zastonj. Dosedaj smo vedno mi zmagovali. Kljubujemo še mi junaki zmiraž takorekoč celemu svetu. Ne najde pa se tudi lahko vojaka, ki bi bil za svojo rodno grudo tako vnet kot je ravno Slovenec. On ne vpraša po težavan, ki ga čakajo, ampak: kje je sovražnik in kdaj gremo na njega. Veliko ste brali, dragi Slovensko-Stajerci, o naših slovenskih junakih. Zlasti na Krasu in v južnih Tirolih so si priborili neverenljivih lavorik. In kdo podžiga pogum slovenskega vojaka, kdo mu da moč, da prezira lastno nevarnost in natolče Laha, da jo zabrusi s krvavo butico tje, odkoder je prišel? Domoljubje in zavest, da, če izgubimo naš s krvjo napojeni svet, zgubimo vse, kar nam je drago in sveto na zemlji. Zato pa naj le pride, če ga butica srbi, Dragi rojaki! Le zaupajte v Vaše očete, može, brate in žene. Čeravno traja ta „sala“ že tretje leto, vendar še nismo izgubili potrpljenja in korajžje. Naj se Lah še bolj zaganja v nas, čamo mi po buti, da

bo cvilil kot psiček. Prosite pa ob enem ljubega Boga, da nam da skoraj trajen in časten mir, da se bomo pod domačim krovom veselili rojstva Gospodovega. Vesele božične praznike in srečno novo leto žele vsem bralcem „Slovenskega Gospodarja“ ptujski pionirji: Janko Slavinec, desetnik, Kamenščak pri Ljutomeru; Janez Tuš, Jarenina; Matija Kolmadič, Ključarovec na Murskem polju.

Sv. Pismo. Res je, da sem priredil prevod Sv. Pisma (N. 2, I. del: Sv. evanželji in Dejanje apostolov) s kratko razlago. Toda nastale so nepričakovane ovire, katerih do zdaj ni bilo mogoče premagati. Čim bolj se bo javnost zanimala za to najlepšo in najpotrebnejšo knjigo, tem hitreje bo izšla. Sv. Hieronim pravi: Kdor ne pozna Sv. Pisma, ne pozna Kristusa. Vprašam: Kdo bi si drznil trditi, da Slovenci poznajo Sv. Pismo? Zato želijo Sv. Oče Benedikt XV., da pride Sv. Pismo med ljudstvo — Jos Zidanšek.

Od naših vjetnikov v Rusiji. Jožef Ferk, kadet pri kranjskih domobrancah, osmošolec mariborske gimnazije, doma iz St. Ilja v Slov. gor., piše našemu uredniku iz Rusije, da se nahaja v velikem vjetniškem taborišču v Omsku v Sibiriji. Taborišče se nahaja na veliki pustinji na prostru, kjer brlje mrzel veter. Prostor, kjer so vjeti naši častniki, je obdan z visokim plotom in bodečo žito. Ferk pozdravlja vse znance. — Pešec Ivan Grubič od 47. pešp., 15. stotnije, nam piše, da je prišel dne 10. maja 1916 v rusko vjetništvo in da se mu posebno mili po našem „Slov. Gospodarju.“

Odlikovani prostovoljni strelci. Odlikovani so bili sledeči slovenski fantje c. kr. strelskega bataljona št. 4, ki so bili že več kot leto dni na laškem bojišču in ki so se v osmi in deveti ofenzivi posebno izkazali. Odlikovani so bili: s srebrno hrabrostno kolajno I. vrste četovodja Veber Jožef, doma iz Radgone, padel zadet od mine; s srebrno hrabrostno kolajno II. vrste četovodja Kostanjevec Jožef iz Moškancev pri Ptuj, desetnik Žižek Karol iz občine Pesnica pri Mariboru, desetnik Talauer Leopold iz Radgone; strelci: Regner Ljudovik iz Celja; bronasto hrabrostno kolajno: četovodja Kos iz Maribora, poddesetnik: Waleher Franc iz Maribora, Čeh Ant. iz Maribora (padel), Senekovič Franc iz Maribora; strelci: Hojnik Franc od Sv. Lovrenca v Slov. gor., Zupančič Franc iz Slov. Bistrice in Predikava Janez od Sv. Lovrenca pri Ptuj. — Pozdravljamo vse znance, ki so raztreseni na raznih bojiščih in v bolnišnicah udani: računski narednik Swaty Karol od St. Ilja v Slov. gor.; četovodja Kokot Alojzij iz Zavrča v Halozah; četovodja Padovnik Karol od Sv. Ane v Slov. gor.; desetniki Mor Ivan iz Maribora, Zmauc Franc iz Bratoneč pri Ptuj, Golob Mihael iz Slov. Bistrice, Pernat Štefan iz Jablane pri Ptuj; poddesetniki Leopold Ivan iz Maribora, Florijan Franc od Sv. Jurija ob južni žel.; strelci: Rakusa Franc, Ailec Franc, Wisenjok Anton in Kristovič Franc.

Božič prihaja. Slovenski fantje in možje nam pišejo: Bliža se že tretji Božič, ki ga bomo obhajali na fronti. Kolikor nam bodo dopuščale okoliščine, ga bomo obhajali z veseljem in se bomo v mislih spominjali naših domačih, kateri tudi na nas ne bodo pozabili in se nas bodo spominjali v molitvah. Pošljamo vsem domačim mnogo srčnih čestitk k Božiču, da bi ga srečni in kakor najbolj veseli obhajali. Vsi spodaj podpisani Vam kličejo z visokih planin: Bog Vas živi! — Poddesetnik-lovec Franc Weiss iz Murskega pri Sv. Juriju ob Ščavnici; podlovec Vencelj Auer od Sv. Lovrenca nad Mariborom; lovci: Mih. Ferlež, Preloge pri Šmarju; stotnijski čevljar Jožef Znidarič iz Moravcev pri Mali Nedelji; Vikt. Rauter od Sv. Ane na Krembergu; stotnijski kuhar F. Hrnčič od Sv. Barbare v Halozah; Alojz Črešnovar iz Velenja; Maurič Edvard iz Primorskega; Ignac Pevec iz Ormoža; Anton Velkavrh, Miha Hočevar, Josip Blagonja, Anton Hudovernik, Franc Zorec, F. Fon in Josip Florijanc.

Pozdrav domovini in „Slovenskemu Gospodarju“ iz bojišča. Slovenski črnovojniki nam pišejo: Iz srca nas veseli vsak glas iz domovine. Vsaka pisana ali tiskana beseda iz domačih krajev sem na bojni polje je veliko, veliko vredna. Zato smo iz srca hvaležni vrlemu „Slovenskemu Gospodarju“, ki redno zahaja k nam na bojišče. Z njim imamo veliko veselje. Kadar že teče osmi dan, zmirom gledamo, že držimo roke nasproti, ko ga pošta prinese ter si ga takoj razdelimo: eden en list, drugi vzame drugega itd. Za kratke trenutke pozabimo na sedanost, kakor da bi bili v dragi domovini, se nam zdi, tam, kjer nam je tekla zibelka, kjer živijo ljubi domači in prijatelji. Iskreno zato pozdravljamo naš zvesti obiskovalec iz domačih krajev, vrli „Slovenski Gospodar“, zraven pa sprejmite najlepše pozdrave iz krvavih poljan, dragi starši, bratje in sestre, naše žene in otroci! Štefan Pernat od Sv. Lovrenca na Dr. p., desetnik; Jakob Frank iz Ščavniskega vrha (Sv. Peter pri Radgoni); Franc Polič od Sv. Urbana; F. Kubot, Brežec pri Konjicah; Alojzij Zadavec, Sv. Križ pri Ljutomeru; Nikolaj Goričan in Franc Podbregar, doma pri Celju; Franc Čeh in Fr. Verdenjak, doma od Ptuj; Fr. Rusijan od Maribora.

Pozdrav iz Srbije. Iz Smederovega v Srbiji se nam piše: Sprejmite od nas črnovojnikov, ki smo v Srbiji na železnici za stražo, vojaški pozdrav! Savnik Franc, doma pri Brežicah; Zorko Anton, doma pri Brežicah; Zupančič Franc iz Dobove pri Brežicah; Žerjav Anton iz St. Janža; Babič Janez iz St. Petra in Omerzu Jakob iz Vidma.

Izmenjani invalidi. Iz italijanskega vjetništva so te dni došli sledeči izmenjani invalidi naših domačih polkov: Franc Smole, Jožef Poznič, Lovro Kumer in Jožef Ratej, vsi od 87. pešpolka; Štef. Unuk in Martin Letič od 47. pešpolka; Janez Peserl od 20. lovskega bataljona; Pavel Krznar in Martin Kocmut od 17. pešpolka ter topničar Karol Štef.

Odlikovan je bil Ivan Zolnir, nadučitelj na ptujski okoliški šoli, kot narednik pri nekem primorskem oddelku, v priznanje izbornega službovanja pred sovražnikom z železnim zaslužnim križcem s krono na traku hrabrostne kolajne.

Novi bankovci po 50 kron pričejo v prometu 18. decembra p. p. prične krojiti po 21. decembra.

Polovični dvekronski bankovci. Finančno ministrstvo je odredilo, da morajo poštni uradi in trafike sprejeti polovčne dvekronske bankovce.

Brzovjavke v Rusijo zopet ustavljene. Uradno se razglasa, da so brzovjavke za vjetnike v Rusijo zopet ustavljene, ker so se pojavile razne težave pri brzovjavljenju.

Bogumila, molitvenik za dekleta, je razprodan, zato ga ni treba več naročati, dokler ne bomo po listih naznanili, da se zopet dobi.

Čenjeni naročniki! Ne pošiljajte nam še zdaj denarja za prihodnje leto, ampak počakajte, da Vam naznanimo, kdaj smete poslati. Z novim letom se bode najbrž popolnoma spremenil način naročevanja za liste. Zato je treba počakati, da izvemo, kako bo z novim letom treba naročiti list. Vsak bo moral najbrž list naročiti pri svoji pošti in tisti, ki bi naravnino že v tem letu naravnost poslal nam bi moral vkljub temu list še enkrat plačati na pošti, mi pa bi mu morali zopet denar poslati nazaj. Za vojake na fronti pa to seveda ne velja. Počakajte torej, dokler se stvar ne uredi.

Gospodarske novice.

Oddaja svinjske masti in speha. Stajersko cesarsko in mestništvu je izdalo sledeči odlok: Vsak, kdor kolje svinje, bodisi za domačo uporabo, kakor kmetje, bodisi za druge, kot mesarji, gostilničarji i. t. d., mora oddati v svrhu preskrbe čežele s svinjsko mastjo od vsake zaklane svinje določeno množino surove svinjske masti in sicer: Od zaklane svinje, težke do 60 kg 1½ kg surove svinjske masti ali surovega speha, od svinje, težke od 60 do 100 kg, 2 kg, od svinje, težke od 100 do 150 kg, 4 kg in od svinje, težke več kot 150 kg, 7 kg. Vsak, kdor bo hotel zaklati svinjo doma, bo moral to naznaniti županu. Pri mesarjih pa mora to naznaniti mesoogleda. Vsak, kdor je naznanil županu, da namerava doma zaklati svinjo, dobi ukaz, da mora v 8 dneh oddati predpisano množino surove svinjske masti ali surovega speha prevzemnemu uradu. Ako ne odda v 8 dneh določene množine surove svinjske masti ali surovega speha, zapade kazni (do 5000 K denarne globe ali 6 mesecev zapora), vrhutega bi županstvo na stroške dotičnika poslalo po predpisano množino svinjskega speha. Oddano blago se bo takoj izplačalo v gotovini in sicer po kakovosti blaga do 7,80 K za 1 kg čiste teže. Ako bi glede cen ne prišlo do sporazuma, določi ceno pristojno sodišče.

Novi kotli. Od več strani nas prosijo, naj bi se objavile sledeče vrstice, ki imajo namen, obvarovati marsikoga občutne nesreče in škode pri gospodarstvu: Namesto bakrenih kotlov, ki smo jih oddali vojaški upravi, smo dobili za drag denar pocinkane železne kotle, ki so pa naravnost strupeni, tako da dobi živina, ki pije vodo, oziroma krmo iz takih kotlov, silne želodčne krče, driske i. dr. pri ponovni rabi tudi pogine. Opozorjamo torej vsakega, ki ima tak novi pocinkani kotel, da nikar ne rabi vode, ne krme, ki se je v njem kuhala, ne za ljudi, ne za živino. Ljudje pa vprašujejo: kako se vendar sme take kotle prodajati?

Kaj naj storimo? Iz Posavja se nam poroča: Mnogo je nas kmetov, ki imamo polje tu na Stajerskem, pač pa pod kranjsko mero. Zaradi tega nam pa glavarstvo ne pusti tukaj na Stajerskem mleti. Pravi, da moramo nositi na Kranjsko v mlin. Kam naj nosimo na Kranjsko v mlin, ker so Kranjci vedno nosili sem na Stajersko v mlin, ker tam, v tem kraju v bližini ni nikakih mlinov. Sploh pa ima malokateri potno dovoljenje za na Kranjsko. Ako bi res morali nositi na Kranjsko, tako bi imel marsikateri kmet po pet ur daleč, pa tudi še več. Zakaj bi drugam nosili, ko pa imamo mlinov tukaj doma dosti, pa še celo čisto pred nosom. Dosti je nas takih, ki imamo v našem polju, sedaj pa mleti ne smemo. Naši otroci pa stradajo in prosijo jesti. Odgovorite na ta dopis! Kmeti in nametniki polje iz videmske občine.

okrajnega glavarstva Brežice. — Odgovor: Naredite proti odloku c. kr. okrajnega glavarstva na nametništvo v Gradeu priziv.

Zivinske cene. Posestnik iz celjske okolice piše: „Prosim, da se obelodani najvišja cena za pitano govejo živino, posebno za vole I. razreda. Jaz sem šel dne 5. novembra ponujati vole v nakup uradno določenemu nakupovalcu. Ta mi je rekel: „Sedaj se ne plačuje volov več po 3 K 1 kg, ker so jih vojaki v Rumuniji veliko število pridobili.“ To se mi čudno zdi, ko mesarji, n. pr. v Žalecu, še vedno prodajajo meso po 6.30 K in drugod po 7—8 K. Torej je meso več kot polovico dražje kot živina. Prosim, raziasnite nam to zadevo in natisnite uradno določene cene za vole in ostalo živino.“ — O d g v o r: Mi smo se na uradnem mestu poučili o zadevi in se nam je povedalo, da je cesarska namestnica z odlokom z dne 29. avgusta 1916 nastavila sledeče najvišje cene za 1 kg žive teže:

Pitani (klavni) voli	I. vrste	do 3 K 50 v.
„	II.	do 3 K 20 v.
„	III.	do 2 K 90 v.
Plemeni (vprežni) voli		do 3 K 50 v.
Pitane (klavne) krave	I. vrste	do 3 K 10 v.
„	II.	do 2 K 60 v.
„	III.	do 2 K 10 v.
Močnobreje plemene krave in telice		od 3 K 20 v. do 3 K 40 v.
Krave z novim mlekom		od 3 K 30 v. do 3 K 50 v.
Telata		do 3 K.

Neobdačeni sladkor. Slovensko osrednje čebelarstvo v Ljubljani razdeli koncem decembra za pomladno pitanje še naknadno dovoljenih 70 stotnov neobdačenega sladkorja in sicer po ukazu ministrstva članom in nečlanom. Zaradi znatno zvišane cene sladkorja od dne 1. oktobra so vsa dosedanja naročila ali priporočila za neobdačeni sladkor neveljavna, ker odbor ne ve, če bodo eni naročniki s sedanjjo ceno zadovoljni. Samo nova naročila sprejema Slovensko osrednje čebelarstvo v Ljubljani do dne 20. decembra t. l. Na poznejša naročila se pod nobenim pogojem ne bo oziralo. Denar se pošlje z obratno pošto še le potem, ko naročnik dobi dopisnico, koliko da bo mogel fobiti neobdačenega sladkorja. Kdor ne pošlje v teku 8 dni po prejemu dopisnice denarja, ne dobi sladkorja, ker mora društvo plačati tovarni sladkor naprej. Cena neobdačenemu sladkorju 100 kg za člane 80 K, za nečlane 83 kron. Vožnjo iz Ljubljane do postaje plača naročnik. Blago se pošlje na nevarnost naročnika. Pri razdelitvi se bo odbor oziral v prvi vrsti na čebelarje, ki v jeseni niso dobili neobdačenega sladkorja. Čebelarji iz Koroške naj se obrnejo za sladkor na Slovensko koroško čebelarstvo v Apačah, p. Galicija, na Koroškem, in čebelarji s Stajerske na Slovensko spodnještajersko čebelarstvo v Celju. — Slov. osrednje čebelarstvo.

Hmelj. Na hmeljskem trgu v Žatecu je bilo popraševanje po štajerskem hmelju malenkostno. Cene so se gibale med 100—125 K za 50 kg. Ker namera vlada dovoliti večjo množino ječmena, da se ga uporabi za izdelovanje piva, utegne biti še v tem letu popraševanje po hmelju nekoliko živahnije.

Oprostitev gozdarjev od vojaške službe. Domobrantsko ministrstvo je sporazumno s poljedelskim ministrstvom odredilo, da so tisti črnovojniki-gozdarji, logarji in delavci v gozdih, ki so oproščeni od vojaške službe od dne 1. oktobra 1916, oproščeni še tudi nadalje od vojaške, oziroma črnovojniške službe in sicer do dne 31. marca 1917.

Razne novice.

Bogat berač. Na Dunaju je te dni umrl 75-letni berač Franc Klampfl. V njegovem stanovanju so našli v postelji, pod posteljo in v treh velikih skrinjah za pol voza raznega drobiža, kot enokronske in nikljaste novce ter tudi veliko zlatov. Na policiji so imeli tri ure dosti dela, da so drobiž ločili na poseben kup krone, na poseben nikljaste in zopet na poseben kup novce iz bakra. Zlatov so našli 500 po 10 kron in 300 po 20 kron. Rabili bodo en cel dan, predno bodo presteli ves denar umrlega berača.

Velikansko in dragoceno drevo. Na meji med Brazilijo in Bolivijo v Južni Ameriki raste velikansko kavčukovo drevo; obseg mu je 8½ m. V poteku 120 dni v letu daje vsak dan nad 10 kg kavčuka. Ako računamo cene pred vojsko, je to 10.800 K letno, oziroma kapital 280.000 K, če vzamemo 4% obresti. Drevo je last družine, ki šteje poleg očeta in matere pet otrok.

Kanal, po katerem teče petrolej, so napravili nekje v Ameriki, da ni treba petroleja posebej prevažati. Kanal je dolg 242 km, stranska proga 87 km, premer mu je 20 cm. Iti mora čez dve višini, prvič 1200 m, drugič pa 1138 m.

Dopisi.

Maribor. Spodnještajerska ljudska posojilnica (Stolna ulica št. 6) sprejema prijave za peto vojno posojilo.

Maribor. Okrajno glavarstvo nam je poslalo seznam, koliko kilogramov sladkorja so dobili posamezni trgovci na deželi za mesec december. Zaradi pomanjkanja prostora tega seznama ne moremo objaviti v današnjem „Slov. Gospodarju“, temveč smo ga izročili „Straži“, ki ga priboči v petek. Sladkorja je toliko, da ga mora vsaka družina dobiti toliko, kolikor ima sladkornih kart.

Maribor. Dne 9. decembra je umrl v 20. letu svoje starosti nadebudni mladenič enoletni prostovoljec in učiteljskičan Milan Soršak, sin Ferdinanda Soršaka, revidenta južne železnice v Mariboru. Svetila mu večna luč, potrjim staršem pa naše sožalje!

Maribor. Od sedaj naprej bo prodajala moko samo mestna občina v novi prodajalni v nemški mestni hranilnici in sicer predpoldne od 8. do 12. ure in popoldne od 2. do 4. ure. Prodaja moka bo urejena za ta teden tako, da se bo na družinske karte od št. 1 do 1000 prodajala moka v ponedeljek, od št. 1000 do 2000 v torek, 2000 do 3000 v sredo, 3000 do 4000 v četrtek, 4000 do 5000 v petek in 5000 do 6000 v soboto in sicer vselej predpoldne. Na posamezne karte se sme vsak dan popoldne kupiti moka.

Maribor—Sv. Jakob v Slov. gor. Od dne 1. t. m. naprej vozi vsak dan pošta iz Maribora v St. Jakob v Slov. gor. Ob 8. uri dopoldne odhodi iz Maribora, dohod v St. Jakob okrog 10. ure. Od St. Jakoba vozi pošta v Maribor ob 1. uri popoldne, dohod v Maribor med 3. in 4. uro popoldne. Ta nova uredba je za St. Jakob velike vrednosti. Zveza preko St. Ilje je bila združena z velikimi težavami. Sedanjí poštni voz, ki bo za dve ure poprej pri Sv. Jakobu kot prejšnji, bo sprejemal tudi potnike.

Selnica ob Dravi. Narednik Henrik Vollmaier je bil ranjen in se nahaja v celjski bolnici.

Marenberg. Opetovano je bilo čitati v časnikih, da dobi naš trg lekarno. Koliko je na celi zadevi resničnega, se sedaj še ne da reči. Opozorili pa bi na to, da mora novi okrajni zdravnik za tukajšnji, po pretežni večini slovenski okraj znati tudi slovenski. Sedanjí prosilec je Nemeč, zdravnik v Paternonu na Koroškem.

Ribnica na Pohorju. Ribniški Mohorjani so za Di'asško kuhinjo v Mariboru darovali 15 K.

St. Ilj v Slov. gor. Slovenska hranilnica in posojilnica sprejema prijave za V. vojno posojilo.

Hoče. Kmečka hranilnica in posojilnica v Hočah sprejema prijave za V. avstrijsko vojno posojilo. Poslužujte se domačega denarnega zavoda pri podpisovanju!

Ormož. Drugikrat se je že oglasil iz ruskega vjetništva tukajšnji rojak Ivan Meško. Svojim staršem piše, da je zdrav in da hodi v neko usnjarsko tovarno na delo. Velika tolažba za starše in druge.

Zibika. G. Simon Strenkl, učitelj v pokoju in posestnik na Tinskem, je podaril revnim šolarjem 20 K. Krajni šolski svet izreče gospodu javno in srčno zahvalo.

Konjice. Dne 6. decembra je umrla tukaj gospa Neža Drnovšek, vdova po g. Drnovšku, bivšemu uradniku v Mariboru. N. p. v m.!

Za mir.

Bethman-Hollweg in grof Tisza o mirovni pogojih.

V torek, dne 12. decembra, je bila seja nemške in ogrske državne zbornice, v kateri sta nemški državni kancelar in ogrski ministrski predsednik go-

Bethmann-Hollweg.

Bethmann-Hollweg je izjavil sledeče:

„Naš cesar sodi, da je sedaj napočila doba začetek uradnih mirovni poganj. Njegovo Velenstvo je vsled tega v popolnem sporazumu in skupno s svojimi visokimi zavezniki sklenilo, da predlaga sovražnim državam vstop v mirovna pogajanja. Danes zjutraj smo zastopnikom tistih držav, ki varujejo naše pravice v sovražnih državah, torej zastopnikom Španije, Združenih držav Severne Amerike in Švice, izročili primerno, na vse sovražne države naslovljeno spomenico s prošnjo, da jo izročijo sovražnim državam. Ravno isto se godi danes na Dunaju, v Sofiji in v Carigradu. Tudi ostale nepristranske države kakor tudi sv. Očeta smo obvestili o tem našem koraku.“

Državni kancelar je nato prebral spomenico, katero je zbornica sprejela z velikim odobravanjem, ter nato nadaljeval:

„Gospodje! V avgustu 1914 so naši sovražniki razvili vprašanje moči s svetovno vojsko. Danes pa stavimo mi človečansko vprašanje miru. Kako se bo glasil odgovor naših sovražnikov, pričakujemo z mirnostjo, katero nam daje naša zunanja in notranja moč in naša čista vest. Če bo odgovor naših sovražnikov odklonilen in če hočejo na-se vzeti svetovno breme vseh grozot, ki bodo nato sledile, bo notri do zadnje bajte nanovo vsplamtelo sleherno nemško srce v sveti jezi nad sovražniki, ki iz uničevalnih in osvojevalnih namenov nočejo napraviti konca človeškemu klanju. V usodepolni uri smo storili usodepoln

sklep. Ta sklep je prepojen s krvjo stotisočev naših sinov in bratov, ki so žrtvovali svoje življenje za varnost domovine. Človeški razum in človeška roka ne moreta v tej svetovni borbi, ki je razkrila vse grozote človeškega življenja, pa tudi veličino človeškega poguma in človeške volje na način, kakoršnjega še ni nihče videl, prodreti do zadnjega. Bog bo sodil! Brez strahu in glavo po koncu bomo šli svojo pot, odločeni za boj, pripravljene za mir.“

Izjavi državnega kancelarja ni sledila podrobna razprava, temveč se je seja zaključila ter se bo prihodnja sklicala po predsedniku.

Grof Tisza.

V V ogrski državni zbornici je grof Tisza dal to-le izjavo:

„Nikdar se nismo odpovedli pripravljenosti za mir in le način, kako se proti nam bojujejo naši sovražniki, ni dopuščal, da bi bili slovesno izrazili svojo pripravljenost za mir, dokler ni prišel za to primerni trenutek. Danes je prišel ta trenutek. Po v poletju pričeti veliki ofenzivi naših sovražnikov, od katere so po nekaterih začetnih vseh pričakovali s sigurnostjo končno zmago, so naši sovražniki, uvidevši, da jim tudi ta največja ofenziva ne prinese končne zmage, izigrali zadnji svoj trumf, spravili so Rumunijo v svetovni vojni metež. Danes pa vemo, da se je klaverno izjalovila velika, od vseh strani pričeta ofenziva po začetnih majhnih vseh, ki niso z velikimi izgubami na ljudeh in gradivu v prav nobeni primeri. Z Rumunijo smo končno veljavno gotovi. Vsehi, katere smo izvojevali, nas štiti pred sumničanjem, češ, da bi bila ta ponudba za mir nekak znak naše slabosti. Mi smo zmagovalci in ako bi sovražnik odklonil ponujeno roko za mir, smo pripravljene nadaljevati vojsko do končne zmage.“

Prošnja papežu za mirovno posredovanje.

Nemška vlada je papežu Benediktu XV. po njegovem tajniku kardinalu Gaspariju izročila prepis izjave, ki jo je vladam tistih držav, s katerimi se nahaja v boju, poslala po posredovanju onih vlasti, katere so prevzele varstvo nemških zadev v teh državah. Obenem je priložila spomenico, v kateri razpravlja razloge, iz katerih je Nemčija s svojimi zavezniki pripravljena, da stopi v mirovna pogajanja. Nasledki vojske so strašni, kulturne vrednote so razdejane, razsežne pokrajine napejone s krvjo, milijoni vojakov so padli, milijoni se vračajo domov s težko boleznijo, bolest in žalost polnita skoraj vsako hišo. Ne samo v vojskujočih se državah, tudi v nepristranskih vojne posledice težko obremenjajo ljudstva. Nemčija, ki vodi obrambno vojsko, stoji s svojo in z vojnamí svojih zaveznikov na braniku pred mejami domačih dežel ter je prepričana, da se sovražnikom nikdar ne bo posrečilo, da bi predrli ta železni oklop. Že pred letom dni je izjavila, da je pripravljena za to, da se človeštvu vrne mir. To svojo pripravljenost ponavlja ter stavi svetu vprašanje, ali ni mogoče najti poštage za spravo. Njegova Svetost, tako se spomenica naravnost obrača do papeža, papež Benedikt XV. je od prvega dne svojega papeževanja neštetim žrtvam vojske v najobilnejši meri skazoval svojo usmiljenost in skrbljivost. Olajšal je težke rane, usodo tisočeri, ki jih je zadela nesreča, je storil prenestljivo. V smislu svoje visoke službe je Njegova Svetost poročila vsakoli priliko, da v blagor trpečega človeštva žela za to, da se konča to krvavo borenje. Cesarska vlada torej za trdno upa, da bo mirovni korak četverozveze pri Njegovi Svetosti našel blagotni odmev ter da bo mirovni delo pri Apostolski stolici imelo dragoceno podporo.

Cesarjevo armadno povelje.

Cesar Karol I. je dne 12. decembra izdal sledeče armadno in brodovno povelje:

„Mojim vojakom armade in mornarice! Božja milostna pomoč, vaša in naših zvestih zaveznikov hrabrost in vstrajnost so ustanovile položaj, ki kaže, da ni nobenega dvoma več o naši končni zmagi. V stremljenju, da ljudstvom, ki v teh težkih časih moško vstrajajo, zopet podelimo blagoslovljene dobrine miru, sem jaz in Moji zavezniki napravili poizkus za dosego častnega miru. Molim k Vsemogočnemu, da bi spremljal ta korak s svojim blagoslovom. Sem pa tudi prepričan, da se boste z enakim junaštvom borili naprej, dokler ne bo sklenjen mir ali dokler ne bo sovražnik odločilno pobit.“

Dunaj, dne 12. decembra 1916.

Karol.“

Armadno povelje nemškega cesarja.

Nemški cesar je izdal na vojaštvo in mornarico to-le dnevno povelje:

Vojaki! Ko se zavedamo zmage, ki ste jo vi priborili s svojim junaštvom, smo jaz in vladarji zvesto zvezanih držav ponudili sovražnikom mir. Ali bomo s tem dosegli svoj cilj, se bo pokazalo. Vi se boste nadalje z božjo pomočjo ustavljali sovražniku, in nad njim zmagovali. Viljem.

Mir se bliža.

Dunajski „Večerni list ob 8. uri“ prinaša iz Haga brzovajko z napisom „Mir se bliža“, v katerem se glasi: Tudi v krogih četverosporazuma upajo, da se bodo kmalu pričela pogajanja za mir. Zadržuje se, da navzlic temu, da so se na Angleškem in Ruskem sestavila bojna ministrstva, računajo endofne vlade s tem, da tudi njihova prizadevanja ne bodo mogla spremeniti nepovoljnega položaja na bojiščih. Meni se, da se bodo tudi že četverosporazumove vlade bavile prihodnje dni z vprašanjem, ali ni že prišel trenutek, da začnejo razpravljati o mirovni poganjih. Uržavniki četverosporazuma so prepričani, da njih vlade tokrat ne bodo mirovni poganj kratkoma odklonile.

Bolezen angleškega ministrskega predsednika.

Novi angleški ministrski predsednik Lloyd Georges bi se moral s svojimi ministri isti dan, dne 12. decembra, predstaviti angleškemu državnemu zboru, kakor je Bethmann-Hollweg v imenu zveznih držav ponudil mir. Da bi ne govoril, predno ne ve za Bethmann-Hollwegov govor, je postal bolan in se ni še predstavil zbornici. To bo storil še le v četrtek, dne 14. decembra, ko bo že zopet zdrav.

Anglija proti miru.

Angleški minister Henderson je rekel, da Anglija še ni končala vojske. Ako Anglija ne bi premagala sovražnikov, bi bila njena bodočnost zelo grozna. Sviri vsakega pred nevarnostjo predčasnega miru. Nočemo ničesar vedeti o miru tako dolgo, dokler se ne bo spremenil položaj Belgije, Francije in Rumunije.

Iz najnovejših uradnih poročil.

Dunaj, 13. decembra.

Rumunsko bojišče: Sovražni odpor ob Jalomiti zlomljen. Naši na celi črti zasledujejo umikajočega se sovražnika in se približujejo mestu Buzeu. Vjeli smo zopet 4000 mož. Rusi so severovzhodno od Oena brezvzpešno napadali.

Nov francoski poveljnik.

General Nivelle je imenovan za vrhovnega poveljnika francoskih armad na severu in na severovzhodu.

Razstrelba v Feliksdorfu.

Dne 13. decembra ponoči se je vnel smodnik v smodnišnici v Feliksdorfu na Nižje-Avstrijskem. 11 stavb tovarne je zletelo v zrak. 1 oseba je bila ubita, 19 oseb pa ranjenih. Vzrok velike razstrelbe ni znan.

Listnica uredništva.

Slovenskim vojakom: Za obile pozdrave, ki jih dobivamo iz raznih bojišč, posebno za božična in novoletna voščila, se iskreno zahvaljujemo in vračamo srčna voščila in pozdrave vsem slovenskim junakom na bojiščih in v zalidju z željo, da se vsi zdravi in srečni prav kmalu vrnete v slovensko domovino. — **Alojzij Trošt, Straž:** Ako je blago izginito na pošti na potu iz St. Vida pri Vipavi do Strasa, se pritožite na počtno ravateljstvo in zahtevajte odškodnino. — **Doberšek Florijan:** Sema si sme vsak posestnik za lastno živino (bdržati na en dan sledeče množine: za vsako odraslo glavo goveje živine 10 kg sena in 5 kg slame, za malo živino 8 kg sena in 2 kg slame. Ako vam odvzamejo več, se pritožite takoj na ces. kr. okrajno glavarstvo, ali pa na ces. namestajto. — **Hoče:** C. kr. okrajno glavarstvo je sedaj poslalo trgovcem na deželi toliko sladkorja, da ga mora vsaka družina dobiti dovolj za svoje potrebe. Dražine iz okolice Maribora dobijo sladkor pri mariborskih trgovcih.

Posojilnica v Mariboru (Narodni dom)

sprejema prijave za peto avstrijsko vojno posojilo

ter daje potrebna pojasnila vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne ter od 3. do 6. ure popoldne. 756